

מעדני אשר

גיליון שי"א
(שנה ז')
פרשת כי תשא תש"ע

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תבל יוצאים לזכותו של הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת היה פייגא

האם מצות מחצית השקל

היא מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות?

בפרשתן ל"ב כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו'.

אימת במשנה שקלים פרק א' משנה ג' שנשים פטורות לתת מחצית השקל, עין מנן אברהם סימן תרצ"ד שהביא בשם הגהות מיומנות שאשה חייבת במצות מחצית השקל, ותמה עליו המנן אברהם אינו יודע מנול הא, ובודעת תורה אור"ח סימן תרצ"ד תירץ דמקורו מהא דאיתא בירושלמי שקלים פרק א' הלכה ג' דנשים אין ממשכנין אותם אבל תוסעים אותם על מחצית השקל לפי הנ"ל אתי שפיר, ועיין ביורי קרבן ובתוס' ירושלים שם שתמהו על המנן אברהם.

איכא כמה טעמים מדוע נשים פטורות:

- א. כיון דכתיב ונתנו איש כופר נפשו דרשינן איש ולא אשה, כך כתב כתב הרא"ש פרק א' דשקלים, וכן ברבינו עובדיה שקלים פרק א' משנה ג', וכן בקרבן העדה שקלים ע"מ ג' ע"ב, וכן בתקלון חדתינן.
- ב. כיון דכתיב כל העובר על הפקודים חייב במצות מחצית השקל, א"כ נשים שלא נמנו אינם חייבות במצוה זו, כך כתב הרמב"ם בספר המצוות מצוה ק"ע.
- ג. דרשינן בני ישראל ולא בנות ישראל שנשים אינם חייבות במחצית השקל, כך כתב הרלב"ג בפרשתן.
- ד. משום דהויה מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות, כך כתב במאירי שם בשקלים.

יש להקשות: לשיטות דיש פסוק מיוחד לפטור נשים ממחצית השקל, מדוע צריך פסוק מיוחד שנשים פטורות, הרי כיון דיש זמן למצות נתינת מחצית השקל הויה מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות כמבואר קדושין כ"ט ע"א א"כ מדוע צריך קרא מיוחד שנשים פטורות לתת מחצית השקל, כך מקשה בקרית ספר להמב"ט.

איכא כמה תרוצים:

- א. משום דהו"א דחייבות משום דכתיב במצות שקלים כופר נפשו וגם נשים בעי כפרה, כך תירץ בקרית ספר להמב"ט.
- ב. לא הויה מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי בכל השנה יכולים לשקול, כך כתב בשער המלך סוף הלכות מילה, וכן במנחת חינוך מצוה ק"ה כתב דמחצית השקל לא הויה הזמן גרמא, וכן בשו"ת התעוררות תשובה חלק א' סימן קצ"ב. וכן באמבונה דספרי על הספרי זוטא חלק ב' ע"מ קנ"ז תמה על המב"ט דמדוע תחשב למצות עשה שהזמן גרמא, הרי יכול להביא כל השנה את השקלים, וכן תמה בשקל הקודש הלכות שקלים פרק ג'.
- ג. **יש רוצה ליישב:** כיון דיסוד כל מצות מחצית השקל הוא לשקול מעותיו לקרבנות הציבור, ומאחר דכל קרבנות הציבור חשיבי מצות עשה שהזמן גרמא, א"כ אשה שפטורה מחובת קרבנות הציבור פטורה גם ממחצית השקל, ולכן סבירא ליה למאירי ולהמב"ט דהויה מצות עשה שהזמן גרמא.

ג. ע"פ מה שכתב הרמב"ן בפרשתן שמות ל' ט"ו על הפסוק העשיר לא ירבה והדל לא ימעט וז"ל הנראה מן הכתוב הזה שאם הביא הדל בשקלו פחות ממחצית השקל, שהוא עובר בלאו הזה, שהכתוב הזה מניעה, שאם נאמר בהעשיר לא ירבה שיהיה שלילות, לומר שבכך די לו, לא נוכל לפרש כן "בוהדל לא ימעט". ואם כן שתייה מניעות, אם שקל העשיר היחידי יותר, ושקל הדל פחות, עבר בלאו, ותמה שראה לבעל הלכות ולכל המונים המצות שלא הזכירו הלאו הזה, לפי הנ"ל אתי שפיר דהרי בלא תעשה נשים פטורות אף דהויה הזמן גרמא, כמבואר קדושין כ"ט ע"א לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע צריך קרא מיוחד לפטור נשים, מעדני אשר.

ובמעין חכמה מצות עשה נ' כתב לבאר דלכן לא הביאו מוני המצוות את הלאו הנ"ל: דמהא דחייבו חכמים להוסיף קלבון, ומהירושלמי משמע דהויה דרבנן, חזינן דלאו הויה לאו, ובמנחת סולת מצוה ק"ה דחה תרוץ זה משום דהקלבון לא היה נופל לשקלים ע"ש.

ובכלי חמדה פרשת פקודי ע"מ 326 תירץ לפי הרמב"ן הנ"ל: את דברי הרמב"ם שקלים פרק א' הלכה א' שכתב שעני שאין לו מחצית השקל מוכר כסותו כדי לקיים מצוה זו, וקשה מאי שנא משאר מצוות, ולפי הרמב"ן אתי שפיר דהויה לא תעשה, וקמ"ל יור"ד סימן קנ"ז דבלא תעשה צריך לבזבז כל ממונו שלא יעבור על זה.

אבל דוחה תרוץ זה: דמדלא מנה הרמב"ם לאו זה בין הלאין חזינן דסבירא ליה דלא הויה לאו.

ובכלי חמדה פרשת ואתחנן ע"מ 50 ס"ק ד' הקשה על הרמב"ן מדוע צריך פסוק מיוחד העשיר לא ירבה, הא איכא איסור בל תוסיף.

ומתירץ: דכוונת הרמב"ן דאסור ליתן שני פעמים מחצית השקל בשנה אחת לצורך תרומת הלשכה וקמ"ל קרא דאע"ג דבכל מקום בעשיית מצות אחת שני פעמים ליכא בל תוסיף הכי גלי קרא דבכה"ג איכא בל תוסיף, יש מחלוקת הפוסקים בענין עשיית מצוה ב' פעמים איכא בל תוסיף.

אבל דוחה תרוץ זה: דהרי מבואר במשנה שקלים פרק ב' משנה ב' דבני העיר ששלחו את שקליהם וכו' דאי נמצאו השקלים הראשונים אלו ואלו שקלים הן ואין עושים להם לשנה הבאה, אע"ג דנמצא לפי זה דשקלו בשנה אחת ב' פעמים, חזינן דליכא איסור כששוקל ב' פעמים בשנה אחת, ועיין בספר הנפלא אבני שוהם לידדי הגאון רבי ישעיה שלאמאבין שליט"א אונטווערפן פרשת שקלים סימן ק"א דברים נפלאים בענין זה.

ובמנחת סולת מצוה ק"ה תירץ: דהתורה הוסיפה כאן לאו יתירא, חוץ ההלאו של בל תוסיף.

ובפנים יפות בפרשתן כתב דאין זה אזהרה לדורות, מדלא חשבו חז"ל במגן הלא תעשה, כי הצייוי בותה שעה היה כדי לידע מספרם, וכיון שאין זה אזהרה לדורות לא מנאו.

גליון זה נודב

לעילוי נשמת הגה"צ רבי שמואל טוסיג זצ"ל

האדמו"ר מ"תולדות שמואל"

נלב"ע ט"ז אדר האי שעתא ת.נ.צ.ב.ה.

מדוע ציורת התורה לתת מחצית השקל ולא שלם?

יש להקשות: מדוע ציורת התורה לתת חצי שקל ולא שקל שלם, כן מקשה בכלי יקר בפרשתו, וכן ברבינו בחיי, וכן באור החיים הקדוש, וכן בפנים יפות, וכן במהרי"א בפרשת שקלים, וכן החיד"א בספרו פני דוד בפרשתו, וכן בכתב סופר בפרשתו, וכן באוהב ישראל, ובאורות חיים אור"ח סימן תרצ"ד ס"ק ב' מביא דבספר פדה את אברהם מערכת מ"ם אות ו' כתב בשם ספר קהלת משה דף קצ"ו שכתב ט"ו טעמים מדוע דווקא מחצית עי"ש.

איכא כמה תרוצים:

- א. לפי שבמעשה העגל גרמו שבירת הלוחות לשנים, על כן יתנו בקע דהיינו שקל בקוע לשנים, כך כתב בכלי יקר בפרשתו שמות ל' י"ג, ועיין שם עוד כמה טעמים.
- ב. מפני שישראל עברו במעשה העגל על עשרת הדברות, ומחצית השקל הוא עשר גרות, שהרי שקל שלם עשרים גרה הוא, ולפיכך היה מביא כל אחד ואחד מישראל עשר גרה להיות להם לכפרה על שעברו על עשרת הדברות, כך כתב ברבינו בחיי שמות פרק ל'.
- ג. ע"ד המדרש תנחומא כי תשא י' וכן בירשמי שקלים "מחצית השקל", לפי שחטאו במחצית היום, לפיכך יתנו "מחצית השקל", הדא הוא דכתיב: שמות ל"ב, א' "כי בשש משה", בא שש, כך כתב ברבינו בחיי שמות פרק ל'.
- ד. בא לרמוז שראוי לכל משכיל שישקול מעשיו בשוה ושיסכים בעצמו לתת לגופו ולנפשו לכל אחד מהם חלקו וחוקו במשקל השלם, והנכון והראוי שימשיך את גופו אל עבודת השם יתעלה וילך בה אחר נפשו שהוא העקר, ולעתים גם כן שימשוך נפשו אחר גופו בענינים ההכרחיים, כגון אכילה והשתיה והמלבוש שאי אפשר לו שיחיה זולתם, וכמו שאמרו רז"ל בענין יום טוב פסחים ס"ח ב' כתיב דברים ט"ז ח' "עצרת לה' אלהיך". וכתיב במדבר כ"ט לה "עצרת תהיה לכם", רבי יהושע אמר חלקהו, חציו לה' וחציו לכם, וראוי שתהיה כוונתו בהשתדלותו בצרכי גופו כדי שיבא מזה לתועלת הנפש, שכן מצינו ביעקב אבינו שהשתדל בעסקי הנפש ארבע עשרה שנה שמשב בבית עבר, והשתדל בעסקי הגוף בעבודת החומר ארבע עשרה שנה גם כן בשתי בנותיו של לבן, ותכלית כוונתו בעבודת החומר היתה לתועלת הנפש השכלית שהיא "מחצית השקל", ראוי שיהיה לשם ה' כי ישקל מעשיו ופעולותיו כלם ויחלקם בדרך השווה לכל אחד מה שראוי לו. והזכיר "בשקל הקדש" כי אז יהיו כל שקלי מעשיו והנהגותיו שקולים בשקל הקדש, ויעלה מזה למדרגות הפרושות והקדושה, כך כתב ברבינו בחיי שמות פרק ל', ועי"ש עוד טעם.

ה. על פי מה דאיתא בגמרא קידושין מ' ע"מ ב' לעולם יראה אדם את עצמו כאלו כל העולם כולו מחצה זכאי מחצה חייב, זכה מכריע כל העולם לכף זכות, לא זכה מכריע וכו' וזהו כל העובר על הפקודים, פירוש מי שירצה שיהיה הוא גם כן נמנה במנין הצדיקים העוסקים בתורה ובמצות אזי יראה תמיד מחצית השקל, דהיינו שהעולם הוא שקול לחצאין כנ"ל מחצה זכאי וכו', כך כתב נועם אלימלך פרשת משפטים שיומא דהלולא דליה חל בכ"א אדר, וכן כתב בפנים יפות שמות פרק ל'.

- ו. להראות שבצדקה כמה שאתה נותן זה לא מספיק זה רק חצי, וצריך לתת עוד ועוד, כך תירץ בכתב סופר בפרשתו.
- ז. בא להורות אף כשאדם עושה תשובה הוא עושה רק החצי, והקב"ה עושה את החלק השני שעוזר לו, כך תירץ בכתב סופר בפרשתו.
- ח. להראות שהגוף הוא רק חצי מהאדם, שיש הרבה פעמים שאדם אחד שוקל בערכו כפי כמה אנשים, ולפעמים נגד שישים ריבוא ולפעמים נגד כל הסנהדרין, כך כתב בכתב סופר בפרשתו, וכן בדברי שאול על התורה לבעל השואל ומשיב מהדורא תנינא.
- ט. להראות דכל אחד בעצמו בלי חבירו הוא רק כמחצית הגוף דבין במשא ומתן ובין בתורה צריך לעזר חבירו, ולזה

צריך לתת מחצית השקל לרמז כי אינו רק מחצית, כך כתב באלשיך בפרשתו, ובמהרי"א על התורה פרשת שקלים ע"מ צ"ו, והחיד"א בספרו פני דוד בפרשתו.

ובזה מתרץ המהרי"א: הא דאמרינן בפיית בפרשת שקלים ושקל אשא בבית נכון ונשא, וקשה הא אין נותנים רק מחצית השקל, כך הקשה השואל ומשיב בדברי שאול מהדורא רביעאה ע"מ נ"ו ע"ב בד"ה כי תשא, ובמנחת סולת מצוה ק"ה, והרה"ק מבעלז זצ"ל, אלא דלעתיד יתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' ולא יצטרך לעזר חבירו, וכן יתקיים איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ויהיו כל אחד מישראל גוף שלם, יצטרכו לתת שקל שלם, וזה שאמר בפיט אור פניך עלינו אדון נשא שה' ישלח לנו משיח צדקנו, ואז ושקל אשא בבנין נכון ונשא.

ולפי זה כותב במהרי"א על מגלת אסתר **דבר נפלא:** דהנה איתא בגמ' מגילה י"ג ע"מ ב' אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהו לשקליו, דהנה המן טען ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים ורצה לקטרטג שיש מחלוקת הקדים הקב"ה שקלים שמזה מראה כל יהודי שהוא רק חצי וצריך להגיע לשני, א"כ מראים שיש אחדות.

מעדני אשר: לפי זה הסברתי מה דאיתא במדרש מובא ברש"י בפרשתו שנתקשה משה במחצית השקל הראה לו הקב"ה מטבע של אש, ויש להקשות ב' קושיות אחד { מה נתקשה וכי לא ידע מה זה מחצית השקל, השני } אם באמת לא ידע מדוע הראה מטבע של אש עדיין לא ידע איך נראה מטבע של מחצית השקל, ונראה לתרץ ע"פ מה דאיתא בגמ' תענית ז' א' על הפסוק ירמיה כ"ג הלא כה דברי כאש, למה נמשלו דברי תורה לאש, מה אש אינו דולק עץ יחידי אף דברי תורה אינם מתקיימים ביחידות, חזינון דמאש ילפינן דלבד אי אפשר, לפי הנ"ל אתי שפיר דנתקשה משה במחצית השקל, לא שלא ידע איך נראה המטבע אלא לא ידע טעמו מדוע נצטוו לתת דווקא מחצית השקל ולא שקל שלם הראה לו הקב"ה מטבע של אש תסתכל כמו שאש אינו דולק יחידי כך אדם אינו דולק יחידי לכן דווקא מחצית להורות שבלי השני אי אפשר לכולם.

י. הקב"ה על ידי מעשה בני ישראל יסובבו הפרדה, והוא אומרו ישע"י נ' ובפשעיהם שולחה אמכם, גם אומרו משלי ט"ז ונרגן מפריד אלוף, ועל ידי מעשה העגל שהוא כנגד כל התורה כולה יסובבו הפרדת השכינה בשורשי בחינת כל נשמות ישראל, לזה צוה ה' שיתנו מחצית השקל שהוא סימן למה שהפרידו הם במעשיהם לשוב ליחדם יחד, כך כתב באור החיים הקדוש שמות פרק ל'.

מדוע מי שקיים מצות מחצית השקל עם כסף גזול

יצא ידי חובתו הא הויא מצוה הבאה בעבירה?

איתא ברמב"ם פ"ג מהלכות שקלים הלכה י' הגונב או הגוזל חצי שקל ושקל יצא ומשלם שנים או חומש.

יש להקשות: אמאי יצא הא הוי מהבב"ע וכמו דאמרינן במצוה בעלמא דלא יצא אם עשאה בעבירה ה"נ במצות שקלים ומ"ש מצות שקלים משאר מצות, כך מקשה בשו"ת ש"ת עונג יום טוב סימן ל'.

ומתריץ: מצות שקלים שאני משאר מצות, דפריעת חוב להקדש הוא, ורמי רחמנא חוב על כל איש ישראל למהב חצי שקל בשנה, ואף אם נתן שקל בעבירה כגון שגזל השקל או גנב נמי יצא דההקדש קני לה מטעם יאוש, ומשום מצוה הבאה בעבירה לא איכפת לו, כיון דמ"מ שילם חובו להקדש.

פת שאפה עם גבינה האם יש עצה לחלקו לכמה אנשים או לעשות בזה סימן כדי שיפקע האיסור?

בפרשתו ל"ד כ"ו לא תבשל גדי בחלב אמו.

איתא בגמ' חולין קט"ז ע"א שלשה פעמים כתוב בתורה אחד לאכילה ואחד להנאה ואחד לבישול.

קימ"ל יורה דעה סימן צ"ז ס"ק א' אין לשין עיסה בחלב, שמא יבוא לאכלה עם הבשר, ואם לש, כל הפת אסור, אפילו לאכלה לבדה, ואם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת, או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר, מותר.

יש לחקור מי שאפה פת עם חלב האם מהני לחלקה לכמה אנשים כדי שיהא פת מועט וכן האם מהני לעשות סימן אח"כ או דילמא כיון שעשה באיסור הויא הפת חפצא דאיסורא ולא מהני בזה תיקון.

הנה הפלתי ס' צ"ז מביא הוראה בשם זקינו זצ"ל שאם זב חלב תחת הפת מותר לחלק לבתים לכל אחד מעט כדי שיהא פת מועט וכמו שלכתחילה יוכל ללוש ולאפות דבר מועט, והפלתי כתב בדמקום שיש עוד צירופים להתיר כדאי לסמוך על זקינו.

אבל בשו"ת כתב סופר יורה דעה סימן ס"א **תמה עליו:** וז"ל ולפע"ד נראה מלשון הברייתא פסחים ל' ע"א אין לשין עיסה בחלב ואם לש כל הפת כולו אסור, כל כולו אסור מיותר דהוי סגי בדאמר ואם לש הפת אסור, נראה שהשיענו דכולו אסור ואפילו מעט ממנו אסור לאכול כיון שלש הרבה לעצמו נאסר הפת ואין מותר אפילו מעט ממנו, ולחלק לבתים אחרים כמו שאסור לאכול אפילו מעט עם בשר כן אסור לאכול מעט ממנו עם חלב או במלחא והיינו כל הפת כולו אסור, ואין היתר במעט ממנו, ואין לומר איפכא דקמ"ל דווקא כולו אסור ומעט מותר דהא עם בשר אפי' מעט אסור, וא"א לומר דברייתא לחצאין קאמר לאכול עם בשר מעט אסור, ולאכול עם חלב או מלחא מעט מותר, וע"כ דאיסורא קאמר.

וכן כתב הרב חוות דעת יור"ד סימן צ"ז **דדוקא אם שינה צורתו בשעת אפיה, אבל אח"כ אינו מועיל שינוי לפת מרובה, כיון שכבר נאסר, וכן אין מועיל לחלקו להרבה בני אדם שיגיע לכל אחד דבר מועט, כיון שכבר נאסר ע"ש,** וכל"כ הרב שפתי דעת, וכל"כ הרב לבושי שרד בחי' ל"ד ס' מ"א ס"ק קל"ט, וכל"כ בפתחי תשובה יור"ד סימן צ"ז.

יש שכתב ליישב את הקושיא מהגמ' על זקינו של הפליתי: דאפשר דווקא כשלש מתחלה הרבה לאכול בעצמו ובני ביתו אסור דיעבד אפי' מעט לביתו ולחלק או למכור לאחרים, אבל בזב תחתיו במקרה אפשר כהוראה שכבר הורה הזקן, כד תירץ בביתא אדם שער אור"ה אות נ"א, ובית יהודה ס"ק ג', ובכתב סופר הנ"ל.

וכן בשו"ת רב פעלים חלק ב' יורה דעה סימן י"א נשאל בפת שנילוש בחלב ולא שינו צורתו ובקשו לקחת ממנו איזה ככרות, לבשל אותם בחלב בקדרה עם אורז, והתיר להם חכם אחד, וטעמו כיון דמבשלו עתה מחדש בחלב בקדרה פקע איסורא מיניה, מה שגזרו חז"ל בו בעודו אפוי בצורת פת דעלמא, האם יש לסמוך על היתר זה.

ופסק הרב פעלים: וז"ל היתר זה של הבישול אין בו ממש, כי מאחר שנאפה בלא שינוי נאסר ונעשה נבלה ע"פ גזרת חז"ל, ואין לו תקנה עוד בשום אופן, ומביא את דברי החות דעת.

ואם יתקש המתקש לומר בישול שאני, ואפילו האוסרים בסיומן שעושים אח"כ דלא מהני, יודו בבישול, אע"פ שאין סברה לחלק בהכי, עכ"ז אביא ראייה דבישול לא מהני, והוא דקי"ל יין מבושל של גוים אסור, שכן פסק מרן ז"ל בש"ע יור"ד סי' קפ"ג סעיף כ"ו דבש של ישמעאלים אסור, וכתב הש"ך פירוש תחילתו יין גמור, ואח"כ מבשלים אותו עם מיני בשמים ע"ש, וכן איתא בגמרא ע"ז כ"ט ע"ב א"ר אילעא שנינו יין מבושל של נכרים שהיה מתחלתו יין אסור, ומקשה בגמרא פשיטא, משום דאבשיל פקע ליה איסוריה ע"ש, והרב בית דוד אור"ח סי' תמ"ז למד מן הגמרא הנז' גם לענין מצה בערב פסח, שאם בישלה נמי אסור לאכלה בערב פסח, אע"פ שאחר בישול לא נפק בה י"ח בליל פסח, אפ"ה כיון דנאסרה לאכלה קודם בישול, לא פקע איסורא מינה אחר בישול, דהא גם היין אחר בישול, לא נקרא יין, ואי הוה מבושל של ישראל לא הוה נאסר במגע גוי, ועכ"ז כיון דנגע בו הגוי בעודו יין ונאסר, אע"ג דבשלו אח"כ לא פקע איסורא מיניה, ועוד הביא ראייה לנ"ד, דלא אמרינן בבישול פקע איסורא ממ"ש מהר"ל ז"ל בתשובה גבי פת של גוים שבשלו לא פקע איסורו, ולית ליה תקנתא בזה ע"ש, הן אמת, כי הגאון חיד"א ז"ל בשו"י ברכה א"ח סי' תע"א, הביא דברי הרב ב"ד הנז' ודחה ראיות שלו, משום דיש לחלק בין יין ופת של גוים, לבין דין מצה שבשלה לאכלה בע"פ, הנה חילוק הנז' לא שייך בנ"ד, יען כי בנ"ד נמי אסרו חז"ל זה הפת, ודמי שפיר ליין ופת של גוים, דיליף מינה

הרב ב"ד, ועיין עוד לרבינו חיד"א ז"ל מ"ש קושיא מהרב מהר"י י' נעים ז"ל, שהקשה על הרב ב"ד הנז', איך קפטיק ותני דבדבר שהוא איסור ובשלו לא פקע איסוריה, והרי דם שבשלו לרוב הפוסקים שרי מן התורה, וחז"ל אסורו, נמצא פקע איסורו מן התורה ע"י בישול, והרב חיד"א ז"ל תירץ לקושיא זו ע"ש, ובאמת נראה דאין התחלה לקושיא זו מעיקרא, וכאשר יראה הוראה, וכן כתב בשו"ת קול מבשר חלק א' סימן י' שאין מועיל סימן או ביטול איסור אח"כ.

מדוע מילה דוחה שבת הא הויא אות?

בפרשתו ל"א י"ז ביני וביני בני ישראל אות היא לעולם וגו'.

קימ"ל אור"ח סימן ל"א ס"ק א' בשבת ויור"ט אסור להניח תפילין מפני שהם עצמם אות, ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם, מדוע יש שיטות שיש ענין ללבוש תפילין בברית מילה, כיון ששניהם אות, הא כאן אמרינן להיפך, עיין באריכות בספר מעדני אשר תשס"ו פרשת לך.

יש להקשות: מדוע מילה דוחה שבת, הרי מילה גופיה הויא אות, מ"ש מתפילין דאינו נוהג בשבת משום דהויא אות, כך הקשה בלוי"ת חן בפרשת תזריע, וכן בתוספת שבת אר"ח סימן של"א, ובשו"ת גני יוסף סימן נ"ה ס"ק ג'.

איכא כמה תרוצים:

א. הא דמילה דוחה שבת, היינו משום ליל מוצאי שבת דאי אפשר למולו בלילה ואז יש את החיוב לכן דוחה את השבת,

כך תירץ בספר לוי"ת חן פרשת תזריע. **ובספר תוספת שבת** אור"ח סימן של"א **תמה עליו:** הא בעינן בעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה.

ועוד: דמה יעשה באם חל יור"ט במוצאי שבת דהיא גם כן אות ואין צריך למולו בשביל מוצאי שבת, רק בשביל מוצאי יור"ט, א"כ למה מלין בשבת הא טפי עדיף למולו ביו"ט דקיל טובא משבת.

ב. שאני תפילין דאין לזה שום מעלה אחרת רק שהוא אות, משא"כ גדולה מילה שנכתרו עליה י"ג בריתות, וכהנה מעלות רבות כדחשיב בסוף פ"ב דזרעים ולכך עדיף משבת, כך תירץ בתוספת שבת אור"ח סימן של"א.

ג. ע"פ מה שכתב במעשה רוקח על הרמב"ם סימן ל' דמילה לא הויא אות דאנן בעינן אות מציאת מצרים, לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ בחתן סופר שער הטוספות פרק ל"ג אות ג'.

מכתבים למערכת

איך הסתפר מרדכי בטי"ז בניסן הרי היה יו"ט שני של גלויות

מה שהקשתם בשם העירות דבש על הא דאיתא בגמ' מגילה ט"ז ע"מ א' דהמן סיפר את מרדכי, דיש להקשות איך היה מותר למרדכי לגלח שער, הרי אותו היום היה ט"ז בניסן כמו שכתב רש"י במגילה ט"ז ע"א ד"ה הלכות קמיעה ובי"ט שני יש איסור להסתפר, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"ץ מחוקי הדת

נראה לתרץ לשיטת התוס' דסבירא ליה דרוק כשצריך להשתמש בשערות הויא איסור תורה, דאלי"ב הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה, וחולק על שאר ראשונים דסבירא ליה דבמלאכת גזוז אף כשאינה צריכה לגופה חייב, לפי הנ"ל אתי שפיר דכיון דהויא רק דרבנן אפשר העדיין לא אסרו מלאכה שאינה צריכה לגופה, לכן הסתפר מרדכי ביו"ט שני.

הרב שאול מרגליות שליט"א מודיעין עילית

נראה לתרץ דבמדרש רבה אסתר פרק ו' מובא דמרדכי אמר להמן מה אתה מבזה המלכות, וכי יש אדם שלובש כליא דמלכותא בלא להסתפר, ולפי זה יש לומר דמרדכי חשש שאם לא יסתפר יש חשש סכנה לחייו דמבזה המלכות, ולכן הותר לו להסתפר.

מהו הטעם למנהג ישראל להתחפש בפורים

מה שהקשתם מה טעם במנהג ישראל, להחפש עם כל מיני בגדים בפורים, ותרצתם בשבע אופנים.

הרב יואל אברהם מושקוביץ שליט"א ירושלים כולל סאטמאר

נראה לתרץ ב' תרעומים שאמר כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א אחדן דהנה מבואר בתרגום אסתר ג' ו' שהמן בקש להשמיד ולאבד את כל היהודים משום הבכורה שלקח יעקב אביהם מעשיו, והנה בשעה שנכנס יעקב לקבל הברכות התחפש עצמו בבגדי עשוי, נמצא דכל שנאת המן עצמה פועלת להתחפשות, מה שהתחפש יעקב ולקח הברכות, ולזכר זה נוהגים להתחפש בפורים, השני דהנה ישראל שבאותו הדור נתחייבו כליה על שנתנו מסעודתו של אותו רשע, אמנם יתכן שהיצה"ר הליבש את כל הסעודה בלבוש של מצוה, וע"י זה נכשלו בעוון זה ר"ל, וכמו שפירשתי המדרש ליקוט רמז תתרי"ח לעשות כרצון איש ואיש, כרצון מרדכי והמן, ואין הכוונה שחלילה היה הסעודה כרצון מרדכי, אלא המן הרשע הכין בערמה כמה אנשים שיתחפשו עצמם לחשובי העדה, אשר יאמרו שגם המה מבית מדרשו שלמרדכי ויש להם היתר על זה, וע"י זה גררו המה אחריהם עוד מבני ישראל שיבואו אל הסעודה, כי ראו את אלו יוצאים, וזהו לעשות כרצון מרדכי והמן, לא שמרדכי העדיק הסכים לזה, אלא שהמן רימה את בני ישראל שיהא נראה כאילו הוא כרצונו של מרדכי, ולזה נוהגין להתחפש במלבושים שונים שיש בזה לימוד זכות על בני ישראל כי לא במרד ובמעל נהנו מסעודתו של אותו רשע, אלא שהיצה"ר הטעה אותם במלבוש של מצוה.

הרב צבי קליין שליט"א ירושלים

מה שהבאתם תרוץ בשם האליה רבה אפשר דהמנהג להתחפש, הוא משום זכר למרדכי שיצא בלבוש מלכות, לזכר זה אנו מתחפשים, והקשתם על זה וכי בשביל שיצא בבגדי מלכות צריכים להתחפש בכל מיני תחפושות, היה לנו לתקן שילבשו בגדי חג בגלל זה כמו שאנו לובשים, נראה לתרץ שהוא לא לבש רק בגדי מלכות, אלא שנה מצוה לקצה, לפני כן לבש שק ואפר, וכעת החליף לבגדי מלכות, לכן לא לובשים סתם בגדי חול, אלא משנים למשהו מיוחד.

האם כהן מותר לשתות יין בפורים

מה שהקשתם בשם הדוכב משרים חלק א' סימן צ"ב על הא דאיתא בגמ' מגילה ו' ע"מ ב' אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא וכו' דיש להקשות איך היה מותר לרבה לשתות יין בפורים, הרי רבה היה כהן שהיה מבית עלי עיני תוס' חולין קל"ג ע"א, ראש השנה י"ח ע"א והרי תלמידו היה אביו, ואביו אמר בגמ' תענית י"ז ע"א סנהדרין כ"ב ע"מ ב' כמאן שתי כהני חמרא האידינא כרבי, מכלל דרבנן אסרי, וכתב רבינו חננאל דאביו דהוא מבני עליו לא היה שותה יין כדאיתא בגמ' כתובות ס"ה דאמר רבא לדביתיהו דאביו ידענא ביה בנחמני דלא הויא שותה חמרא, א"כ מסתמא רבו רבה נמי סבירא ליה שכהנים אסורים לשתות יין א"כ איך שותה, ולא מיסתבר לומר שאביו חולק על רבו רבה, ותרצתם.

הגאון רבי דוד ליסיצין שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א

נראה לתרץ דשתה יין בסוף היום דכבר לא שייך להקריב תמיד ועד מחר כבר ישן לילה שלם ויפגי שכרותו, עוד נראה לתרץ דאותה שנה חל פורים ביום ו' וגמירי שאליהו לא בא בערב שבת, אלא דקשה שהרי גם בשנה הבאה רבה הציע לרבי זירא, ושנה אחר שנה לא חל פורים ביום ו', אולם יש לומר כיון דבשנה הקודמת קם רבה ושחטיה לרבי זירא אע"פ שלבסוף החייו ע"י בקשת רחמים, אבל כבר פסול לעבודה, וא"כ שפיר היה מותר לשתות יין.

הגאון רבי יעקב איזנבאך שליט"א דומ"ץ בקריית ספר

נראה לתרץ דלא אסרו רק שתיה של רשות, אבל לא שתיה של מצוה, דאלי"ב איך קיימו הכהנים מצות ד' כוסות ושאר מצוות התלויות ביין.

האם בפורים מותר להתפלל עם התחפשות

מה שהבאתם בשם שו"ת שבט הלוי חלק ו' סימן י"ח דנשאל בענין אשר הרבה נוהגים בתחפשות בפורים החלפת בגדים כגון לייטא עם שטרמאל או להיפך אם מותר להתפלל בזה תפלת מנחה או מעריב, עפ"י המבואר אור"ח סי' צ"א שצריך לעמוד בתפלה כדרך שעומד לפני אנשים חשובים, ופסק להיתר.

הרב אליהו נתנאל שליט"א חיפה

נראה להוסיף סברא דהרי מה דצריך בגדים מכובדים בשעת התפלה הוא משום שעומד לפני מלך וכו' והלא ביום כזה גם בפני המלך היה עומד כן, דוהו הלבוש ביום הפורים.

איך יקיים מצות מתנות לאבינוס לעתיד לבא הרי לא יחא עניים

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא בפייט לשבת זכור כל המועדים יהיו בטלים, ימי הפורים לא נבטלים, דיש להקשות האין באפשרות לקיים מצות מתנות לאבינוס או, דהרי יקיים הקרא לא יחא בך אביון, ותרצתם בכמה אופנים.

הרב יצחק קדמון שליט"א שלעבים

הרב אברהם שמואל בנימין פינקלשטיין שליט"א ניו יארק

הב"ה"ח שמואל דודי נ"י ישיבת באר התורה בני ברק

יש לומר דיתנו לגוים כדכתב הש"ע אור"ח סימן תרצ"ד ס"ק ג' דבמקום שנהגו ליתן מתנות לאבינוס לגוים נותנים, ולעתיד לבא אם לא יהיו עניים יהודים יהפכו כל המקומות למקום שנהגו לתת לגוים, דאין להם אפשרות אחרת.

תגובות אפשר לשלוח למחבר הרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
עד ליום ג' בערב בלבד
לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: levib@017.net.il
לברורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560

ברכת מז"ט לידידינו הגאון המפורסם
רבי שמאי קהת גרוס שליט"א
 מו"צ דקהל מחזיקי הדת ומרבני המערכת
 לרגל הוצאת ספרו הנפלא "אורה נחלת"
 היא רעוא שייזכה עוד רבות בשנים להרבות ולהפיץ תורה בכל רחבי תבל

גליון זה נודב ע"י ידידנו
הרב ישראל לוי שליט"א
 ירושלים
 לרגל שמחת הולדת בתו תחי'
 במז"ט ובשעט"מ
 יהא רעוא שבזכות זיכוי אלפים
 יזכה לרוות נחת ממנה ומכל יוצ"ח
 ובכל אשר יפנה יעליח

גליון זה נודב ע"י ידידנו
הרב יצחק ולדמן שליט"א
 ירושלים
 לעילוי נשמת אביו הרב שמעון
 בן הרב משה אריה ז"ל
 נלב"ע כ"ב אייר
 ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידנו
הרב ישראל אהרן קלצקין שליט"א
 ירושלים
 לעילוי נשמת אביו הרב בן ציון
 בן הרב גרשון אביגדור ז"ל
 נלב"ע כ"ד אדר תשס"ב
 ת.נ.צ.ב.ה.